

Fra økonomisk «selvunderholdende» kirker til «ansvarlige partnerkirker»:

En drøfting av pengebruk i misjonsarbeid

Ivar Vegge

Biografi: Ivar Vegge ble født i Etiopia i 1965 og har levd mer enn 20 år i Etiopia og Kenya, av disse 14,5 år som misjonærbarn. Etter fireårig misjonsskole på Fjellhaug (1987-91), cand.theol. grad fra MF (1993) og Dr.theol. grad i NT fra MF (2001) var Ivar Vegge misjonær for NLM og lærer ved Mekane Yesus sitt teologiske seminar i Addis Abeba og ved Ethiopian Graduate School of Theology i perioden januar 2002 til sommeren 2006. Siden 2010 har han vært førsteamanuensis ved Fjellhaug Internasjonale Høgskole og nærmest årlig hatt ca. 6-8 ukers undervisningsoppdrag i Etiopia.

Abstract

English summary: As a response to problems created by money in Christian mission, with dominance and paternalism on the one hand and dependency, passivity and corruption on the other hand, a radical ideal of (new) churches' economical "self-sufficiency" has been widely advocated. However, using John M.G. Barclay's six categories for "gifts" in analysing biblical texts on mercy and compassion, it is argued that Christian mercy and compassion by nature is easily exploited, while also being empowering, creating new life, changing individuals and societies. A historical review of diaconal work (Christian social responsibility), confirms the same understanding. Furthermore, "self-sufficiency" is a problematic principle in mission, more influenced by modern, western ideals than biblical perspectives. Thus, if Christian mission is evangelism and diakonia (social responsibility), mission organizations cannot simply downscale diaconal work to avoid problems that may follow the use of money in mission, without redefining Christian mission. The article therefore argues for a principle of "responsible partnership" in mission where one fights dominance and paternalism, as well as dependency, passivity and corruption.

18

1. Innledning med problemstilling

I oppstarten av nytt misjonsarbeid gikk norske misjonsselskaper tidligere inn med tung økonomisk støtte til nye kirker, ikke bare innenfor diakonalt arbeid, men også til lønninger av evangelister, prester osv. Rune Mjølhus, tidligere misjonssekretær for Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM) i Øst-Afrika, har nylig sammenlignet norske misjonsorganisasjoners store prosjekter og massive støtte til misjonskirker med den trojanske hesten. For å ødelegge og erobre byen Troja, bygget grekerne en stor hest som de i hemmelighet fylte med utvalgte soldater. Når så trojanerne tar hesten innenfor egen bymur som krigsbytte, ender det med deres egen undergang. Tilsvarende har NLM og andre misjonsorganisasjoner i vanvare og uforstand bygd så store prosjekter og tilført så mye penger til nye kirker, at når prosjektene først kom på innsiden av disse kirkene, viste det seg å være en ødeleggende trojansk hest. Selv om måten Mjølhus fremstiller kritikken på er usedvanlig krass, bygger han på kjente problemstillinger:

- (1) Penger utenfra kan skape avhengighet og ødelegge eget initiativ og ansvar. Når misjonsorganisasjoner har vært tungt inne med økonomi og store prosjekter i en kirke, og så trapper ned støtten, viser dette seg ofte å bli en byrde og belastning for kirkene.² Dessuten kan en lang historie med mye penger utenfra sementere en holdning av passivitet; en venter på at penger likevel kan komme utenfra før en lokal kirke tar initiativ og gjør noe.³
- (2) Tilgang på mye penger utenfra har historisk vært forbundet med faren for korrupsjon.⁴
- (3) Ulikhet i makt mellom «noen som gir» og «noen som mottar» har historisk blitt forbundet med paternalisme, imperialisme, kolonialisme og dominans.⁵

Disse negative momentene har noen ganger blitt kombinert med et argument om at når en misjonsorganisasjon har blitt kastet ut av et land/trukket seg tilbake, har den lokale kirken blomstret opp og opplevd stor vekst – på tross av manglende/reduert støtte utenfra.⁶ Det er slike argumenter som ligger til grunn for det utbredte misjonsstrategiske prinsippet om at enhver kirke bør være/bli økonomisk selvunderholdende.⁷ Noen trekker da den slutningen at en helt må slutte å sende penger til andre kirker,⁸ mens andre har argumentert for at misjonsorganisasjoner bare bør holde arbeidet på et lavt nivå, og la de nasjonale bygge noe som lett kan overtas.⁹ En slik ensidig negativ holdning til økonomisk støtte utenfra kan minne om enkelte stemmer som har vært svært kritiske til virkningene av vestlig bistand til det globale sør.¹⁰

Denne artikkelen vil (1) sette hele denne problemstillingen inn i en større teologisk ramme, (2) drøfte noen bibelske og teologiske perspektiver på barmhjertighet og nestekjærlighet som «gave», (3) analysere virkningene av diakoni i et historisk og empirisk perspektiv, og (4) konkludere med at idealet og målet om «selvunderholdende» kirker bør byttes ut med et nytt ideal om «ansvarlige partnere» i misjon.

2. Nestekjærlighet og barmhjertighet i en større teologisk ramme

Sentralt i kristen misjon er evangelisering og diakonalt arbeid. I Lausannebevegelsen er det enighet om at de to aspektene hører sammen som to sider av samme mynt, og at begge tjenestene står på egne ben og har hver sin egenverdi i kristen misjon. I Viktigheten av både evangelisering og diakonalt arbeid reflekteres tilsvarende i viktige strategidokumenter til norske misjonsselskaper som bl.a. NMS, Normisjon og NLM.¹²

Et hovedpoeng i denne artikkelen er følgende teologiske påstand. Evangelieforkynnelsen av Guds nåde (evangelisering) har til alle tider vært forbundet med stor risiko og en rekke problemer. Bl.a. har mange tolket nåde som «billig nåde», og slik nærmest «utnyttet nåden» (jf. Rom 6,1).¹³ Men svaret på slike problem kan umulig være å holde Guds nåde tilbake fra mennesker, eller være sparsommelig med nåden, selv om aldri så store utfordringer kan følge. For Guds nåde er også massivt frigjørende og forvandlende. Evangeliet er, som Paulus sier, «en Guds kraft til frelse ...» (Rom 1,16).

Tilsvarende kan ikke kristen misjon holde tilbake, eller være sparsommelig med diakoni, dvs. barmhjertighetshandlinger eller nestekjærlighet i vid forstand, selv om farene for dominans og paternalisme, så vel som utnyttelse og avhengighet er både stor og nærliggende. Kristen diakoni, barmhjertighet og kjærlighet er selvsagt ikke ensbetydende med store pengegaver. Bibelen sier blant annet at «kjærlighet til penger er roten til alt ondt» (1 Tim 6,10). Men der noen har mye og andre har lite eller ingenting, er det umulig å holde penger utenfor og samtidig snakke troverdig om diakoni, barmhjertighet og kjærlighet.

Derfor må kristen misjon arbeide hardt for å motvirke dominans og paternalisme og bekjempe avhengighet, utnyttelse og korrupsjon. Men dersom kristen misjon er evangelisering og diakoni, kan en ikke bare skalere ned det diakonale arbeidet til et minimum, uten å stå i fare for å «hive barnet (diakonien) ut med badevannet (problemene som kan følge).»

3. Nestekjærlighet og barmhjertighet som «gave» – noen bibelske og teologiske perspektiver

I denne artikkelen vil jeg anvende John Barclays seks kategorier for «gave» til å belyse hvordan kristen nestekjærlighet og barmhjertighet – som også kan betegnes som en «gave» – beskrives i noen sentrale bibeltekster.¹⁴

1. *Super-overflod (superabundance)* – som når en blir «overstrømmet» av gode gaver fra noen.
2. *Singularitet (singularity)* – som når en forholder seg til en annen utelukkende som en som gir en gave og ikke samtidig som en som dømmer eller setter krav.
3. *Prioritet (priority)* – som når noen gir en gave spontant og fritt før en slik gave skaper den respons (takk, gjengave etc.) en slik gave forventes å skape.
4. *Uoverensstemmelse (incongruity)* – som når noen gir en gave uten hensyn til om mottakeren er verd det eller fortjener det; som når Gud lar det regne på både rettferdige og urettferdige.
5. *Virkningsfull (efficacy)* – å gi en gave kan være kraftfull, den virker det den er ment å virke; som når foreldre gir barn livets gave og barnet blir i stand til å leve.
6. *Ikke-sirkularitet (non-circularity)* – som å gi en gave betingelsesløst; den som gir, forventer ikke noe tilbake; som når en gir mat til en hjemløs tigger.

En av de bibeltekstene som har vært paradigmatisk for kristen diakoni, er Jesu lignelse om den barmhjertige samaritanen (Luk 10,25–37).¹⁵ Ikke bare fikk samaritanen en «inderlig medfølelse» med den nødlidende (10,33), men medfølelsen resulterte også i handling: «Han gikk bort til ham, helte olje og vin på sårene hans og forbandt dem» (10,34a). Videre tok han den nødlidende med seg til et herberge hvor han «pleiet ham» (10,34b). Som om ikke dette var nok, gir samaritanen neste morgen verten i herberget to denarer med oppfordringen: «Sørg godt for ham» (10,35a). Det hele toppes med løftet: «Og må du legge ut mer, skal jeg betale deg når jeg kommer tilbake» (10,35b). Slik utfoldes kristen nestekjærlighet som overstrømmende barmhjertighet (jf. gave som «superoverflod»)

Et like så fremtredende perspektiv i lignelsen er at samaritanen viser grenseoverskridende barmhjertighet til en fremmed, en fiende, en som ikke ble ansett som «min neste» (jf. «uoverenstemmelse»). Lignelsen nevner ikke ett ord om takk eller gjengave fra verken den nødlidende eller fra noen andre; heller ikke synes den barmhjertige samaritan å forvente noe tilbake. Slik framstår barmhjertigheten også som betingelsesløs (jf. «ikke-sirkularitet»). Videre fremstår gaven / barmhjertigheten som «virkningsfull», den halvdøde får livet i gave, og som ikke-fordømmende, samaritanen utelukkende gir, uten å dømme eller å kreve (jf. «singularitet»).

Rammen for lignelsen viser videre at en rett relasjon til Gud («å elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din kraft og av all din forstand», Luk 10,27) utøves gjennom kjærlighet til nesten som trenger barmhjertighet. Dermed er barmhjertighet ikke noe en kristen – eller organisert kristen misjon for den saks skyld – kan velge bort eller enkelt skalere ned, selv om problemer med avhengighet og utnyttelse lett kan følge en slik overstrømmende og betingelsesløs barmhjertighet.

Men det blir en stor feilslutning å avgrense barmhjertighet og nestekjærlighet i Bibelen til bildet av den barmhjertige samaritan. For samaritanen forholder seg utelukkende til den nødlidende og ikke til uretten som har blitt påført den lidende. Denne erkjennelsen har de senere år utvidet en tidligere snever definisjon av diakoni og barmhjertighet med fokus på nødlidende mennesker, til også å inkludere kampen mot urett, mot undertrykkende og nedbrytende samfunnsstrukturer, og for vern av naturen, selve livsgrunnlaget.¹⁶

Organisert diakoni som menighetens felles innsats, ser vi et eksempel på i den første menigheten i Jerusalem, hvor «hele menigheten var sammen (koinonia) og hadde alt felles» (Apgj 2,42–47). Utsagnet reflekterer neppe et utopisk ideal, men er et antikt uttrykk for et fellesskap som deler og bryr seg om hverandre, en beskrivelse på grensen mellom ideal og virkelighet.¹⁷ Individuell, kortsiktig diakoni (den barmhjertige samaritan) blir her forsøkt organisert som en langsiktig felles innsats på menighetsnivå som en overstrømmende, grenseoverskridende, betingelsesløs og virkningsfull gave.¹⁸ Men barmhjertighet, likhet og nestekjærlighet slår raskt sprekker, bl.a. i form av egoisme og hovmod (Apgj 5,1–11) og av misunnelse og mistanker om korrupsjon og forfordeling (Apgj 6,1).

Det er minst to måter å analysere problemene som oppstod i menigheten på. (1) Forsøket på å «være sammen og ha alt felles» var som en trojansk hest. Når denne praksisen først kom på innsiden av menigheten, førte det til menighetens ødeleggelse.¹⁹ (2) Problemet i menigheten var først og fremst menneskelig synd, og i møte med radikal barmhjertighet, likhet og nestekjærlighet, ble synden både «vakt til live» og fremstod særdeles synlig og grell (jf. Rom 7,7–13). Begge forklaringsmodellene er ideologiske, i den forstand at de prøver å gi en beskrivelse av sosialt forklarende systemer med store implikasjoner for hvordan en både ser på og forsøker å praktisere barmhjertighet, likhet og kjærlighet. I den første forklaringsmodellen fremstår fullkommen barmhjertighet, likhet og kjærlighet som selve problemet, og må eventuelt bare praktiseres i små doser. I den andre forklaringsmodellen fastholdes barmhjertighet, likhet og nestekjærlighet som et kristent ideal, samtidig som en taler ærlig og realistisk om syndens problemer også i kristne sammenhenger. Opprettelsen av en ny «diakontjeneste», hvor personer med «et godt ord på seg og fylt av Ånd og visdom» blir valgt (Apgj 6,1–6), mener jeg er et tydelig forsøk på fortsatt å praktisere barmhjertighet og nestekjærlighet, samtidig som menigheten i Jerusalem prøvde å håndtere problemene som synd og menneskelige begrensninger skapte. Denne siste modellen åpner slik opp for en mer pragmatisk strategi hvor ansvarlighet og tillit er to nøkkelord i diakonien.²⁰

I tidligere norsk misjon har dessverre «diakoni» nærmest blitt ensbetydende med store prosjekter og penger utenfra. Tanker om egen superioritet synes å ha gjort en blind for potensialet i fattige menigheter (jf. menigheten i Jerusalem). Det er først i de siste årene at særlig NMS har startet en metodisk og bevisst satsing på å utvikle et verktøy for å mobilisere frivillig innsats i menigheter og prosjekter, jf. «Use your talents» konseptet.²¹ En kirke hvor menighetenes eget diakonale arbeid er levende og vitalt, er en bibelsk «ansvarlig» kirke, selv om ikke kirken som sådan trenger å være «selvunderholdende» i ett og alt.

Bibelen løfter også opp ansvaret en menighet – også økonomisk fattige menigheter – har til selv å lønne egne arbeidere (Matt 10,10; Luk 10,7–8; Gal 6,6; 1 Kor 9,4–14; 2 Tess 3,8–9; 2 Tim 2,6; 5,17–18). «Hvem er soldat og betaler lønnen selv? Hvem planter en vinmark uten å få spise av frukten? Eller hvem er gjeter uten å drikke av melken fra buskapen? ... Når vi har sådd det åndelige blant dere, er det da for mye at vi får høste av det materielle?», spør Paulus menigheten han tjener i Korint (1 Kor 9,7 og 11). Slik uttrykker gave («så det åndelige») og gjengave («høste av det materielle») nærmest en åndelig lov for gjensidig relasjon, tilhørighet, tillit og ansvar mellom en menighet og dens tjenere. Det er derfor høyst problematisk når tidligere misjon ofte i årevis sto for absolutt all lønn til evangelister og prester/pastorer i nye kirker. Det finnes utallige eksempler på at menigheter og nye kirker nærmest har kollapset der misjonærer har feilet i å etablere strukturer og praksiser for lokal ledelse og økonomisk ansvarlighet.²² Men igjen, en «ansvarlig kirke» trenger ikke nødvendigvis være totalt «selvunderholdende».

Det nye testamentet taler ikke bare om individuell diakoni (jf. Luk 10,25–37) eller organisert diakoni i en menighet (Apgj. 4 og 6), men også om hjelp fra en menighet til en annen.²³ Et eksempel på det siste er bredt drøftet i 2 Kor 8–9. I 2 Kor 8,9 aktualiseres Kristusfortellingen slik: «Dere kjenner vår Herre Jesu Kristi nåde: Enda han var rik, ble han fattig for deres skyld, så dere skulle bli rike ved hans fattigdom.» Paulus' poeng er at korintermenigheten skal gi til de nødlidende i Jerusalem, slik Kristus ga seg selv til dem alle. I tråd med dette bruker Paulus en rekke begreper for kollekten med sterke teologisk og religiøs konnotasjoner av hva Gud gjør og gir, og hvordan dette bør gjenspeiles hos de troende i Korint: charis (nåde/gave, 2 Kor 8,6–7 og 9,14), diakonia (tjeneste 8,4; 9,1,12,13), eulogia (rik/frivillig gave og velsignelse 9,5–6), dikaiosyne (rettferdighet, 9,10), haplotes (oppriktighet / villighet, 8,2; 9,11,13) og leitourgia (gudstjeneste, 9,12).²⁴ Men selv om Kristi gave / nåde er overstrømmende, ja, selvutslettende, er det ikke meningen at korinterne selv skal få det «trangt» når andre får hjelp, poengterer Paulus (8,13). Samtidig er det et uholdbart moralsk problem når noen kristne har mye, mens andre har for lite: «Denne gangen har dere overflod og kan hjelpe dem som lider nød» (8,14a). Derfor advarer Paulus også mot en «gniergave» (9,5). Korinterne gave til de nødlidende i Jerusalem må altså være et minstemål for å gjenspeile den «superoverflod» som Kristus ga.

2 Kor 8–9 drøfter også misbruk og korrupsjon som problemstilling. Selv Paulus erfarte mistenkeliggjøring i forbindelse med innsamling av penger (2 Kor 8,20; 12,16–18). Derfor var det helt avgjørende for Paulus å sikre en ansvarlig og åpen forvaltning av pengene. Korinterne skulle selv velge ut personer som de fant «skikket» og som kunne være med til Jerusalem med gaven (1 Kor 16,3, jf. også 2 Kor 8,19, 22–23). Slik, sier Paulus, vil vi «unngå enhver kritikk i forbindelse med dette store beløpet vi har hånd om. For vi vil gjerne gjøre det som er rett, ikke bare for Herren, men også for mennesker» (2 Kor 8,20–21). En praktisering av pengegaver som «singularitet», hvor en bare gir uten å sette krav om ansvarlighet eller dømmer urett, har dessverre vært en alt for utbredt og problematisk forståelse og praktisering i kirke- og misjonssammenhenger.²⁵

Derimot tar ikke Paulus i 2 Kor 8–9 opp spørsmålene om den nødlidende Jerusalem menigheten kan motta for mye, at de kan bli avhengige, at de eventuelt ikke takler situasjonen når det ikke kommer mer hjelp, etc. Det betyr ikke at slike spørsmål er uvesentlige, men Paulus – ja, hele Bibelen – mener at noe annet er et enda større problem, nemlig menneskelig nød og urettferdig fordeling.²⁶ Derfor er det avgjørende når en prøver å redusere slike negative konsekvenser av diakoni og barmhjertighet, at disse utfordringene holdes sammen med en klar bevissthet om nød og urettferdig fordeling som et enda større moralsk problem i vår tid.

Videre poengterer Paulus at korinternes pengegave utløser forbønn (jf. gave som «prioritet»): «De vil be for dere og lengte etter dere fordi Gud har gitt dere denne overveldende nåden» (9,14). Slik er gave (penger) og gjengave (forbønn) uttrykk for relasjon; ikke bare mellom de to menighetene («de vil lengte etter dere»), men en relasjon skapt av Gud («Gud har gitt dere denne overveldende nåde») og også en relasjon i Gud («de vil be for dere»). Videre minner Paulus om at situasjonen kan endre seg: «En annen gang har de overflod og kan hjelpe dere når dere lider nød» (8:14b).

Økonomisk selvstendighet og uavhengighet er rett og slett ikke et ideal i den antikke kultur.²⁷ Enda mindre er selvunderhold et ideal i en Bibelsk sammenheng. For å være en troende er fundamentalt sett å være en mottaker av Guds gaver – også gaver som Gud gir gjennom andre mennesker.²⁸ Med rette har nyere missiologer derfor påpekt at det tidligere missiologiske idealet om økonomisk «selvunderhold» er delvis preget av et moderne, vestlig ideal, som er oppstått i et meget individualistisk samfunn med en viss velstand som muliggjør en større grad av uavhengighet.²⁹ Derfor, når rike, vestlige kirker og misjonsorganisasjoner løfter fram idealet om andre fattige kirkers absolutte selvunderhold, kan det være mer et uttrykk for en ny form for paternalisme enn et bibelsk ideal. Et nytt ideal om både «ansvarlige» kirker (hvor menighetene har et levende diakonalt arbeid og i hovedsak lønner egne arbeidere) og «ansvarlige» misjonspartnere er bibelsk sett mer saksvarende.

Gaven utløser også «en overflod av takk» – ikke først og fremst til korinterne, men til Gud (9,11–13). Det er altså Gud som skal ha æren og takken, nettopp fordi en slik pengegave springer ut av Guds uendelige gave i Kristus (8,9; 9,14) og fordi en slik pengegave dypest sett er en «gudstjeneste» (9,12). Slik oppheves tanken om at det er en sterk part som gir og en svak part som mottar. Det hele er Guds verk. I tråd med dette vektlegger nyere missiologi at misjon er *Missio Dei*, gjerne formulert som en motsats til misjon definert som at noen sender og gir, mens andre tar imot (jf. problemet med paternalisme og dominans i misjon).³⁰

Partnerskap kan også begrunnes ekklesiologisk, ikke bare ut fra økonomisk solidaritet som her argumentert.

4. Historiske og empiriske beskrivelser av kristen diakoni

Under dette avsnittet vil jeg ytterligere underbygge mine hovedpoeng i den teologiske og bibelske drøftingen med historiske og empiriske beskrivelser av kristen diakoni.

4.1. Den tidligste kirke

I en av de aller tidligste hedenske beskrivelsene av de kristne i oldkirken, gjør forfatteren Lukian fra Samosata (125–180 e. Kr.) narr av hvor naive og godtroende de kristne er, og hvor lett det er for Peregrinos Proteus, bokens hovedperson, å utnytte dem økonomisk på grunn av deres barmhjertighet.³¹ Samtidig viser den tidligste kirke- og misjonshistorien at kristen barmhjertighet og diakoni – som gikk lang ut over «hjelp

til selvhjelp» prinsippene som dominerer moderne bistandstenkning og mange nyere diakonale misjonsprosjekter – ga mennesker et nytt liv og hadde en kraft til å endre hele samfunn.³² Videre viser den tidligste kirke- og misjonshistorien at møtet med kristen barmhjertighet og diakoni var en av de sterkeste tiltrekningskreftene til kristen tro.³³

Dette historiske materialet underbygger slik mitt poeng om at kristen barmhjertighet og diakoni er særlig utsatt for misbruk og utnyttelse, samtidig som den er fundamental for kristen praksis og kristen misjon, har en iboende kraft som kan gi nytt liv, endre hele samfunn og også lede til kristen tro.

Dette historiske materialet underbygger slik mitt poeng om at kristen barmhjertighet og diakoni er særlig utsatt for misbruk og utnyttelse, *samtidig* som den er fundamental for kristen praksis og kristen misjon, har en iboende kraft som kan gi nytt liv, endre hele samfunn og også lede til kristen tro.

4.2. Robert D. Woodberry om betydningen av protestantisk misjons skolearbeid

I og med at norsk misjon er blitt så avhengig av offentlige bistandsmidler, er det en fare for at en endimensjonal og snever idé om økonomisk utvikling og bærekraft, som styrer så mye av bistandstenkningen, også blir førende for hvordan en evaluerer norsk misjons diakonale prosjekter.³⁴ Mot et slikt ensidig økonomisk fokus nevner Øyvind Eggen (NUPI) følgende alternative kriterier for å måle god bistand: «Målet for bistand kan være bedre tjenester overfor fattige befolkninger, politiske endringer i retning demokrati, fattigdoms- eller rettighetsorientering, eller miljøforbedringer. Disse er nesten uavhengig av økonomisk vekst.»³⁵ Disse kriteriene er overlappende med kristne verdier og mål, og setter tidligere tiders misjonsarbeid i et annet lys.

Sosiologen Robert D. Woodberry har i det høyt anerkjente tidsskriftet *American Political Science Review* publisert en artikkel hvor han har analysert et svært omfattende empirisk materiale, som viser at protestantisk, evangelikal misjon har satt dype positive spor i Asia, Sør-Amerika og Afrika.³⁶ Woodberrys fokus er hvordan omfattende bygging og drift av skoler og allmenn utdanning har myndiggjort folket,³⁷ bekjempet undertrykkelse og bygd et sivilt samfunn som selv har arbeidet for sine rettigheter. Der slik protestantisk, evangelikal misjon har vært sterkt til stede, påviser han videre at demokratiseringsprosessen har kommet lenger enn i områder med lite/ingen slik misjon. Norske misjonsorganisasjoners omfattende innsats på 1800- og 1900-tallet med å bygge en mengde skoler i Asia, Afrika og Sør-Amerika, er en viktig del av det bildet som Woodberry tegner.

Mye av samme argumentasjon kan fremmes med hensyn til norsk misjons store innsats innen helsearbeid i mange misjonsland. Slik kirkens diakonale helsearbeid i sin tid la grunnmuren for helsevesenet i Norge, har misjon fra Norge og andre land lagt grunnmuren for moderne helsevesen i en rekke land i det globale sør.³⁸

Sjelden vil dagens misjonskirker kunne gjøre akkurat det samme som norske misjonsorganisasjoner kunne gjøre med sine mange penger utenfra. Men de har fått forutsetninger og potensiale til å gjøre langt, langt mer enn om norske misjonsorganisasjoner ikke hadde bygd opp og drevet slike store diakonale prosjekter. For eksempel hørte jeg for noen få år siden følgende historie: Den kirkelige synodeledelsen i Hawassa (Mekane Yesus kirken i Etiopia) sa at de ikke lenger maktet å drive kirkens grunnskole og videregående skole i Irge Halem. Men skolen ble ikke gitt over til staten, slik så mange andre skoler har blitt. Den lokale menigheten hadde etter mange års NLM innsats og samfunnsutvikling, selv blitt gjort i stand til å ta over ansvaret.

Rune Mjølhus (og delvis også Henry Venn) fokuserer nærmest ensidig på misjonskirkenes utfordringer med å videreføre større og mindre prosjekter, og da særlig i det korte tidsspennet når vestlig misjon faser ut. Det er også derfor at de begge vektlegger så sterkt at nye misjonskirker bør være mest mulig selvunderholdende helt fra begynnelsen.³⁹ Det interessante med Woodberry er at han har et utvidet perspektiv på virkningen av tidligere misjons omfattende diakonale arbeid. I et slikt perspektiv er det høyst problematisk å karakterisere alle tidligere, store diakonale prosjekter som en trojansk hest. Det problematiserer også en tenkning om at misjonsorganisasjoner bare bør holde arbeidet på et lavt nivå, og la de nasjonale bygge noe som lett kan overtas.

Her bør det samtidig presiseres at dagens misjon ikke nødvendigvis skal fortsette med samme type diakonale prosjekter som tidligere tiders misjon. For slik kirkenes diakonale arbeid i Europa har endret seg i takt med at storsamfunnet har tatt over det meste av ansvaret for skoler og helsevesen, slik må naturlig nok også kirker og misjon tilpasse dagens diakonale arbeid til den enorme samfunnsutvikling som vi nå ser i det globale sør. Samtidig må også dagens misjonsorganisasjoner opptre ansvarlig når en ser at særlig sårbare grupper trenger langsiktig diakonal støtte for å skape nødvendig endring og myndiggjøring, og ikke bare bli bundet opp i en tenkning om små og tidsavgrensede prosjekter.

4.3. Sudan Interior Mission (SIM) og den Etiopiske Kale Heywet kirken (EKHK)

Sudan Interior Mission's (SIM, i dag «Serving in Mission») arbeid i Etiopia går tilbake til 1927 og legen Thomas Lambie. Mellom 1927 og 1937 etablerte SIM 16 sentre med bl.a. skoler og klinikker i Sør-Etiopia. Da Italia invaderte Etiopia i 1937, ble alle misjonærene kastet ut. På det tidspunktet var det ca. 75 dømte etiopere. Da SIM kom tilbake til landet i 1942, oppdaget de at den lille flokken med kristne hadde vokst til flere tusen og over 100 menigheter. SIM i Etiopia tolket dette som et meget sterkt argument for en misjonsstrategi som vektla prinsippene om at en kirke må være absolutt økonomisk selvunderholdende, selvstyrende og selvutbredende helt fra begynnelsen av.⁴⁰

Erfaringene som SIM gjorde seg i Etiopia, er i denne sammenheng interessante, for de underbygger en rekke av argumentene som har blitt fremmet tidligere i denne artikkelen. For det første hadde SIM arbeidet både i Kambata og Hadia og i Sidamo og Gamu Gofa før italienernes invasjon. Men SIMs misjonsstrategi om kirkens selvunderhold la utelukkende til grunn den enorme veksten som hadde vært i Kambata og Hadia området, og så helt bort fra at de små menighetene i Sidamo og Gamu Gofa hadde syknet og svunnet hen.⁴¹ Med to så motsatte resultater av SIMs fravær fra 1937–1942, kan en ikke utlede et allment misjonsstrategisk prinsipp om at nærvær av misjonærer og økonomisk tilskudd til kirker i seg selv nærmest hemmer utviklingen av en «selvstendig kirke». Det er rett og slett for mange ukjente faktorer som her spiller inn om en kirke vokser eller sykner hen når misjon trekker seg ut. Også en rekke andre misjonshistoriske eksempler viser at menigheter og kirker kan syke hen og dø der utenlandsk misjon kastes ut eller trekker seg for raskt tilbake.⁴²

Finn Aa. Rønne viser videre til også en rekke andre problematiske konsekvenser av SIMs misjonsstrategiske fokus på «selvunderholdende» kirke i Etiopia.

(I) Det hørtes ikke troverdig ut for de lokale kirkelederne i EKHK når SIM-ledelsen forsikret dem om at «we do love you all clearly in the Lord», men prinsipielt nektet

å støtte den lokale kirkens skolearbeid (og annet arbeid). For de lokale kristne stred dette ikke bare imot den lokale kultur, men også mot det kristne budskap.⁴³ Denne artikkelen underbygger synspunktene til kirkelederne i EKHK på 1940-tallet. Prinsippene om «selvunderhold» kan ikke overstyre grunnleggende bibelske perspektiver på ansvarlig barmhjertighet og nestekjærlighet eller på mer rettferdig fordeling.

(2) SIMs misjonsstrategi i Etiopia på 1940–50 tallet, der SIM insisterte på at EKHK måtte være «selvstendig» og «selvunderholdende», preget relasjonen mellom SIM og EKHK negativt: «...The [Ethiopian] elders in speaking to me referred to our Mission as being a foreign thing to them. ... There is no loyalty or vital connection between the missionaries and the church.»⁴⁴ Som vi har sett ut fra bl.a. 2 Kor 8–9, er partnerskap mellom menigheter ikke bare en «åndelig» relasjon, men manifesteres både gjennom gaver, forbønn og fellesskap, og hvor villigheten til å dele økonomiske byrder virker inn på hele relasjonen.

(3) Når den nye, lokale Kale Heywet kirken måtte ta det fulle økonomiske ansvaret for sine evangelister, bibelskolelærere og pastorer også etter 1942, ble lønnen så lav, ustabil og tidvis totalt manglende at de dyktigste og mest velkvalifiserte medarbeiderne søkte seg bort til andre kirkelige sammenhenger eller til sekulært arbeid.⁴⁵ Tilsvarende viser også mye annen misjonserfaring at i en tidlig fase, når menighetene er små og svake, trenger misjon ofte å delvis støtte lønninger til lokale menighetsarbeidere. Men hvis en gir slik støtte utenfra, er det helt avgjørende at dette skjer gjennom lokale, ansvarliggjorte strukturer med modne kristne ledere, og at det er en klar plan om utfasing av slik støtte når arbeidet enten vokser eller stagnerer.⁴⁶

(4) Sammenlignet med Mekane Yesus kirkens bibelskoler, fikk Kale Heywet kirkens bibelskoler i tiden etter 1942 liten kapasitet og et lavt nivå på utdanningen, fordi de utelukkende var finansiert lokalt. Dette hemmet Kale Heywet kirkens arbeid siden god bibelopplæring er avgjørende i en hver kirke.⁴⁷ I dag fremstår det som et paradoks at NMS, Normisjon og NLM ikke er i nærheten av å ha egne «selvunderholdende» teologiske institusjoner (MHS, nå VID, NLA og FIH støttes massivt av statlige bevilgninger), mens en gjerne har et ideal om at fattige kirker i det globale sør skal kunne selv finansiere sine teologiske institusjoner. Hva vil det si for norske misjonsorganisasjoner og kirker å være en «ansvarlig partner» i en slik kontekst?

(5) SIM hadde på begynnelsen av 1940-tallet store forhåpninger til Kale Heywet kirkens fortsatte utbredelse, fra Kambata og Hadia folket til bl.a. Sidamo og Gamu Gofa. Men den evangeliserende innsatsen ble svært begrenset fordi SIM nektet å støtte arbeidet av misjonsstrategiske grunner, slik at misjonsframstøtet ble helt og holdent avhengig av den lokale kirkes evne og vilje. Når menighetene ofte ikke maktet å lønne sine egne ansatte, maktet de enda mindre å lønne og sende evangelister ut til nye folkegrupper.⁴⁸ Skal norske misjonsorganisasjoner i dagens kontekst med «misjon fra alle steder til alle steder», tilsvarende avstå fra å støtte partnerkirkers misjonsframstøt og utelukkende sende egne, svært dyre misjonærer? Stadig flere stiller seg tvilende til at en slik tenkning om absolutt «selvunderhold» har et sikkert bibelsk fundament.⁴⁹

5. Noen avsluttende refleksjoner om «ansvarlig partnerskap» i misjon

Når Missio Dei tenkningen utvikles til et ideal om «partnerskap» i misjon, hvor ulike kirker bringer inn i en pott det de har å bidra med, for at ressursene så skal fordeles utover der de trengs mest, er det noe visjonært og bibelsk i dette.⁵⁰ Men når retorikken om partnerskap i kirkelig økumenikk alt for sjelden reflekterer den faktiske relasjonen i partnerskap, så skyldes det ikke minst at rike, «gamle kirker» er ekstremt introverte. Og i den grad de praktiserer partnerskap, fortsetter de ofte å tenke paternalistisk og er lite villige til å gi fra seg makt og kontroll.⁵¹ Samtidig opphever ikke en ny definisjon av misjon som Missio Dei og som «partnerskap» fundamentale

og utbredte problemer med korrupsjon, utnyttelse og avhengighet. Det blir derfor for enkelt når noen nærmest ensidig kritiserer de økonomisk rike kirkene for manglende realisering av genuint partnerskap.⁵²

I denne sammenheng er det også vesentlig å identifisere legitime interesseforskjeller som kan eksistere mellom misjonsorganisasjoner og deres partnerkirker. Misjonsorganisasjoner har gjerne en smalere intensjon og eksistensberettigelse, hvor målet er at misjon hele tiden krysser nye grenser til mennesker og folkeslag som enda ikke har en levende kirke i sin midte.⁵³ Derfor har slike misjonsorganisasjoner ofte også hatt et uttalt mål om at partnerkirker etter hvert skal bli mest mulig økonomisk selvstendige, slik at misjonsorganisasjonen kan rette fokuset mot nye områder der kristen tro står svakt.⁵⁴ Kirker, derimot, har historisk hatt en egenart, struktur og målsetting med sterkere fokus på å tjene egne medlemmer og nå ut i eget nærområde.⁵⁵ Med slike delvis kryssende, men legitime interesser, oppstår en viss annen forståelse av «partnerskap» enn i kirkelig økumenikk. Samtidig – og det er her et vesentlig poeng – kan ikke rike misjonsorganisasjoner totalt redefinere begrepet «partnerskap», slik at det nærmest utelukker økonomisk hjelp til fattige kirker fordi slike kirker må være økonomisk «selvunderholdende».⁵⁶

En vesentlig forutsetning for den tidligere tenkningen omkring «selvstendige» og «selvunderholdende» kirker er dessuten passé. For slik bl.a. Henry Venn utformet denne tenkningen, lå det nærmest som et premiss at vestlig misjon hele tiden skulle gå til nye unådde områder og bygge stadig nye selvstendige kirker.⁵⁷ I dag skjer derimot ikke misjon bare fra nord til sør, men «fra alle steder til alle steder»⁵⁸ Også av den grunn bør idealet om «selvstendige» og «selvunderholdende» kirker erstattes med et ideal om «ansvarlige partnere» som sammen går videre til nye, unådde områder.⁵⁹

6. Konklusjon

Som en respons på problemer skapt av penger i misjon, med dominans, kolonialisme og paternalisme på den ene siden, og avhengighet, passivitet og korrupsjon på den andre siden, har idealet om kirkers økonomiske «selvunderhold» blitt fremmet som en løsning. Men dersom kristen misjon er evangelisering og diakoni, kan en ikke bare skalere ned det diakonale arbeidet til et minimum, uten å stå i fare for å «hive barnet (diakonien) ut med badevannet (problemene som kan følge)» Kristen misjon må derfor finne måter å motvirke at barmhjertighet og diakoni særlig er utsatt for paternalisme, dominans, misbruk og utnyttelse, samtidig som kristen misjon må besinne seg på at barmhjertighet og diakoni har en særegen kraft som kan gi nytt liv, endre hele samfunn og også lede til kristen tro. Videre avdekker artikkelen en rekke problematiske sider med «selvunderhold» som et misjonsstrategisk prinsipp. Et nytt ideal om «ansvarlig partnerskap» i misjon er teologisk, historisk og empirisk mer saksvarende.

Biografi

- Barclay, John M. G. *Paul and the Gift*. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2015.
- Barnes, Jonathan S. «Whither Partnership? Reflections on the History of Mutuality in Mission.» *Review & Expositor* 113.1 (2016): 32–45.
- Bonhoeffer, Dietrich. *Discipleship*. Oversatt av Barbara Green og Reinhard Krauss. Dietrich Bonhoeffer Works. Minneapolis: Fortress, 2015.
- Bosch, David J. *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission*. 11. utg. American Society of Missiology series 16. Maryknoll N.Y.: Orbis Books, 1996.
- Cleary, Edward L. «New Priority for Churches and Missions: Combating Corruption.» *International Bulletin of Missionary Research* 31.4 (2007): 182–86.
- Conzelmann, Hans. *Die Apostelgeschichte*. HNT 7. Tübingen: Mohr, 1963.
- Det Norske Misjonsselskap. «En levende kirke over hele jorden: NMS strategi 2018-2023.» <https://nms.no/wp-content/uploads/2017/09/NMS-Strategi-2018-2023.pdf>.
- DuBose, Francis M., red. *Classics of Christian missions*. Nashville: Broadman Press, 1979.
- Easterly, William. *The White Man's Burden: Why the West's Efforts to Aid the Rest Have Done so Much Ill and so Little Good*. Oxford: Oxford University Press, 2006.
- Eggen, Øyvind. «Virker bistand? Ulike bidrag til de siste års bistandsdebatt.» *Internasjonal politikk* 66.1 (2008): 209–22.
- Fargher, Brian L. *The Origins of the New Churches Movement in Southern Ethiopia, 1927-1944*. Studies of religion in Africa 16. Leiden: Brill, 1996.
- Ferngren, Gary B. *Medicine and Health Care in Early Christianity*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2009.
- Grindheim, Sigurd. «Self-Reliance or Mutual Dependence? A Vision for the Worldwide Church.» *EMQ* 47.2 (2011): 170–75.
- Henriksen, Jan-Olav, red. *Makt, eiendom, rettferdighet: Bibelske moraltradisjoner i møte med vår tid*. Oslo: Gyldendal akademisk, 2000.
- Lausanne Committee for World Evangelization og World Evangelical Fellowship. *Evangelism and Social Responsibility: An Evangelical Commitment*. Lausanne occasional papers 21. Exeter: Paternoster, 1982.
- Malina, Bruce J. *The New Testament World: Insights from Cultural Anthropology*. London: SCM, 1983.
- McQuilkin, J. R. «Stop Sending Money! Breaking the Cycle of Missions Dependency.» *Christianity Today* 43.3 (1999): 57–59.
- Mjølnhus, Rune. «Den trojanske hest i misjonen.» *Utsyn* 23, 19 desember 2014, 18–19. ——. «Smerten og gleden.» *Utsyn* 1, 9 januar 2015, 19.
- Nevius, John L. «The Old System Criticised: from Planting and Development of Missionary Churches.» Side 256–67 i *Classics of Christian missions*. Redigert av Francis M. DuBose. Nashville: Broadman Press, 1979.
- Nordstokke, Kjell, red. *Diakoni i kontekst: Forvandling, forsoning, myndiggjøring: et bidrag fra Det Lutherske Verdensforbund til forståelsen av diakoni og diakonal praksis*. Norsk utg. Geneve, Oslo: Det Lutherske verdensforbund, 2010.
- Normisjon. «Elsket og sendt: Normisjon mot 2025: Strategidokument 2012-2025.» [http://www.normisjon.no/files/normisjon/Documents/Om%20Normisjon/Basisdokumenter/Strategidokument_2012-2025_tilnett%20\(2\).pdf](http://www.normisjon.no/files/normisjon/Documents/Om%20Normisjon/Basisdokumenter/Strategidokument_2012-2025_tilnett%20(2).pdf).
- Norsk Luthersk Misjonssamband. «Der hvor Kristi navn ikke før var nevnt: NLMs misjonsstrategi mot år 2020.» <http://www.nlm.no/nlm/ressurser/dokumenter/grunnreglerog-strategidokumenter/nlm-2020-misjonsstrategi-mot-aar-2020>.
- . «Tro virksom i kjærlighet: Prinsippdokument om diakoni for NLM.» <http://www.nlm.no/nlm/ressurser/dokumenter/grunnregler-og-strategidokumenter/tro-virksom-i-kaerlighet-prinsippdokument-om-diakoni-for-nlm>.
- Nustad, Knut G. *Gavens makt: Norsk utviklingshjelp som formynderskap*. Oslo: Pax, 2003.

Pocock, Michael, Gailyn van Rheenen og Douglas McConnell. *The Changing Face of World Missions: Engaging Contemporary Issues and Trends*. Encountering mission. Grand Rapids MI: Baker Academic, 2005.

Ross, Cathy. «The Theology of Partnership.» *International Bulletin of Missionary Research* 34.3 (2010): 145–48.

Rønne, Finn A. «The Scramble for Southern Ethiopia: Sammenstød mellem protestantiske missionselskaber i Etiopien.» *Emissio* (2017): 28–53. <http://www.emissio.net/index.php/emissio/article/view/25/27>.

Sandnes, Karl O. *A New Family: Conversion and Ecclesiology in the Early Church with Cross-Cultural Comparisons*. SIHC 91. Bern: Peter Lang, 1994.

Shenk, Wilbert R. «The Origins and Evolution of the Three-Selfs in Relation to China.» *International Bulletin of Missionary Research* 14.1 (1990): 28–35.

Stark, Rodney. *The Rise of Christianity: A Sociologist Reconsiders History*. Princeton, N.J., Chichester: Princeton University Press, 1996.

Stewart, Edward C. og Milton Bennett. *American Cultural Patterns: A Cross-Cultural Perspective*. Rev. ed. Yarmouth Me. USA: Intercultural Press, 1991.

Tolo, Arne. *Sidama and Ethiopian: The Emergence the Mekane Yesus Church in Sidama*. *Studia missionalia upsaliensia* 69. Uppsala: Uppsala Universitet, 1998.

Vegge, Ivar. *2 Corinthians—A Letter About Reconciliation: A Psychagogical, Epistolographical and Rhetorical Analysis*. WUNT 239. Tübingen: Mohr Siebeck, 2008.

Venn, Henry. «On Steps Toward Helping a Native Church to Become Self-Supporting, Self-Governing and Self-Extending: (on the Indigenous Church).» Side 243–48 i *Classics of Christian missions*. Redigert av Francis M. DuBose. Nashville: Broadman Press, 1979.

Winter, Ralph. «The Two Structures of God's Redemptive Mission.» *Missiology* 1 (1974): 121–39.

Woodberry, Robert D. «The Missionary Roots of Liberal Democracy.» *American Political Science Review* 106.2 (2012): 244–74.

Ziai, Aram, red. *Exploring Post-Development: Theory and Practice, Problems and Perspectives*. London: Routledge, 2007.

Noter

1. I Rune Mjølhus, «Den trojanske hest i misjonen,» *Utsyn* 23, 19 desember 2014. Mjølhus poengterer selv at han ikke skriver som akademiker, men han bygger altså på en del utbredte oppfatninger og har også hatt ulike lederposisjoner i NLM som innebærer at hans tenkning har hatt en viss innflytelse på hvordan NLMs misjonsstrategi har blitt utøvd.
2. Økonomisk krise i Church Mission Society i 1841 og de medfølgende virkningene for misjonskirker som var blitt avhengige av støtte utenfra, var en vesentlig årsak til at Henry Venn utviklet en misjonsstrategi som særlig vektla kirkers selvunderhold helt fra begynnelsen i et misjonsarbeid, jf. Wilbert R. Shenk, «The Origins and Evolution of the Three-Selfs in Relation to China,» *International Bulletin of Missionary Research* 14.1 (1990): 28–35, her 29.
3. Finn A. Rønne, «The Scramble for Southern Ethiopia: Sammenstød mellom protestantiske misjonsselskaper i Etiopien,» *EMissio* (2017): 28–53, <http://www.emissio.net/index.php/emissio/article/view/25/27>.
4. Det er ikke uten grunn at Det Norske Misjonsselskap, «En levende kirke over hele jorden: NMS strategi 2018-2023,» 2, 3, 4, <https://nms.no/wp-content/uploads/2017/09/NMS-Strategi-2018-2023.pdf>, framhever bekjempelse av korrupsjon som et prioritert satsningsområde.
5. Se bl.a. David J. Bosch, *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission*, II-utg., *American Society of Missiology series 16* (Maryknoll N.Y.: Orbis Books, 1996), 226–230, 295–296, 302–313. Den samme uheldige dynamikken er påpekt ved norsk bistand og utviklingshjelp, jf. Knut G. Nustad, *Gavens makt: Norsk utviklingshjelp som formynder-skap* (Oslo: Pax, 2003).
6. Den Etiopiske Kale Heywet Kirkens (EKHK) veldige vekst under italienernes okkupasjon i Etiopia mellom 1937 og 1942, da alle protestantiske misjonærer ble kastet ut av Etiopia, framstilles gjerne som et slikt eksempel, jf. Brian L. Fargher, *The Origins of the New Churches Movement in Southern Ethiopia, 1927-1944*, *Studies of religion in Africa* 16 (Leiden: Brill, 1996).
7. Tenkningen rundt «stedegne kirker» (indigenous churches), forstått som økonomisk selvunderholdene, selvstyrte og selvutbredende (og i den senere tids tenkning også selv-teologiserende), er ofte forbundet med misjonslederne og -strategene Henry Venn (1796–1873), Rufus Anderson (1796–1880) og John L. Nevius (1829–1893), selv om også andre har formulert disse tankene både før og etter dem, se bl.a. Shenk, «The Origins and Evolution of the Three-Selfs.» Til originaltekster, se bl.a. Henry Venn, «On Steps Toward Helping a Native Church to Become Self-Supporting, Self-Governing and Self-Extending: (on the Indigenous Church),» i *Classics of Christian missions*, red. Francis M. DuBose (Nashville: Broadman Press, 1979), 243–48.
8. J. R. McQuilkin, «Stop Sending Money! Breaking the Cycle of Missions Dependency,» *Christianity Today* 43.3 (1999): 57–59.
9. Rune Mjølhus, «Smerten og gleden,» *Utsyn* 1, 9. januar 2015, jf. også Venn, «Self-Supporting, Self-Governing and Self-Extending» og Nevius, «The Old System Criticised,» i *DuBose, Classics of Christian Missions*, 256–67.
10. William Easterly, *The White Man's Burden: Why the West's Efforts to Aid the Rest Have Done so Much Ill and so Little Good* (Oxford: Oxford University Press, 2006). Til Easterlys ensidighet, se Øyvind Eggen, «Virker bistand? Ulike bidrag til de siste års bistandsdebatt,» *Internasjonal politikk* 66.1 (2008): 209–22.
11. Lausanne Committee for World Evangelization og World Evangelical Fellowship, *Evangelism and Social Responsibility: An Evangelical Commitment*, *Lausanne occasional papers* 21 (Exeter: Paternoster, 1982).
12. Det Norske Misjonsselskap, «En levende kirke over hele jorden» sammenfatter dette i tre punkt: (a) dele troen på Jesus, (b) utrydde fattigdom og (c) bekjempe urettferdighet. Normisjon, «Elsket og sendt: Normisjon mot 2025: Strategidokument 2012-2025,» [http://www.normisjon.no/files/normisjon/Documents/Om%20Normisjon/Basisdokumenter/Strategidokument_2012-2025_tilnett%20\(2\).pdf](http://www.normisjon.no/files/normisjon/Documents/Om%20Normisjon/Basisdokumenter/Strategidokument_2012-2025_tilnett%20(2).pdf), har fire punkter: (1) fellesskap, (2) evangelisering, (3) diakoni og (4) utrustning. Evangelisering og diakoni er tilsvarende sentralt i Norsk Luthersk Misjonssamband, «Der hvor Kristi navn ikke før var nevnt: NLMs misjonsstrategi mot år 2020,» <http://www.nlm.no/nlm/ressurser/dokumenter/grunnregler-og-strategidokumenter/nlm-2020-misjonsstrategi-mot-aar-2020>. Til viktigheten og forståelsen av diakoni i NLM, se videre Norsk Luthersk Misjonssamband, «Tro virksom i kjærlighet: Prinsippdokument om diakoni for NLM,» <http://www.nlm.no/nlm/ressurser/dokumenter/grunnregler-og-strategidokumenter/tro-virksom-i-kjaerlighet-prinsippdokument-om-diakoni-for-nlm>.
13. Se særlig distinksjonen mellom «billig nåde» og «kostbar nåde» hos Dietrich Bonhoeffer, *Discipleship*, overs. Barbara Green og Reinhard Krauss, *Dietrich Bonhoeffer Works* (Minneapolis: Fortress, 2015).

14. John M. G. Barclay, *Paul and the Gift* (Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2015) er muligens den viktigste boken som er skrevet til Paulus de siste 20 årene. Barclays fokus er på Guds nåde i Kristus, som ifølge Barclay også har sosiologiske implikasjoner, ikke bare «teologiske». Jeg har likevel ikke sett noen anvende Barclays seks kategorier for gave, jf. det innledende kapitlet med et antropologisk fokus i Barclay, *Paul and the Gift*, II–65, på NT tekster om nestekjærlighet og barmhjertighet slik jeg her gjør:
15. Til viktigheten av Luk 10,25–37 for forståelsen av individuell diakoni og diakoni generelt, se bl.a. Kjell Nordstokke, red., *Diakoni i kontekst: Forvandling, forsoning, myndiggjøring: et bidrag fra Det Lutherske Verdensforbund til forståelsen av diakoni og diakonal praksis*, Norsk utg. (Geneve, Oslo: Det Lutherske verdensforbund, 2010), 48, 89.
16. Se særlig Nordstokke, *Diakoni i kontekst*, II–22. Dette reflekteres nå også i NLMs nye dokument om diakoni, ført i pennen av prof. Arne Redse, *Norsk Luthersk Misjonssamband*, «Tro virksom i kjærlighet» 10–12.
17. Se særlig Karl O. Sandnes, *A New Family: Conversion and Ecclesiology in the Early Church with Cross-Cultural Comparisons*, SIHC 91 (Berr: Peter Lang, 1994), 136–43.
18. Til distinksjonen mellom kortsiktig og langsiktig diakoni, se videre Nordstokke, *Diakoni i kontekst*, 41–43.
19. Teologer som fremstiller praksisen i Jerusalem som et utopisk ideal, nærmest et forsøk på «kommunisme», kan ha en tendens til å fremstille denne praksisen som en «trojansk hest», jf. Hans Conzelmann, *Die Apostelgeschichte*, HNT 7 (Tübingen: Mohr, 1963), 30–31.
20. Til viktigheten av ansvarlighet og tillit i diakonien, se Nordstokke, *Diakoni i kontekst*, 65–66.
21. Se strategidokumentet fra 2017 til Det Norske Misjonsselskap, «En levende kirke over hele jorden», 4.
22. Det var denne smertelige erfaringen som lå til grunn for mye av tenkningen omkring prinsippet om selvunderholdende kirker, jf. Venn, «Self-Supporting, Self-Governing and Self-Extending.» Se også Michael Pocock, Gailyn van Rheenen og Douglas McConnell, *The Changing Face of World Missions: Engaging Contemporary Issues and Trends*, *Encountering mission* (Grand Rapids MI: Baker Academic, 2005), 291 som legger dette til grunn for å snakke om «ansvarlige» framfor «selvunderholdende» kirker.
23. Nordstokke, *Diakoni i kontekst*, 46–59 taler om (1) individuell diakoni, (2) organisert diakoni som menighetens felles innsats, (3) institusjonalisert diakoni og (4) internasjonal diakoni.
24. Ivar Vegge, *2 Corinthians—A Letter About Reconciliation: A Psychagogical, Epistolographical and Rhetorical Analysis*, WUNT 239 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2008), 241–42
25. Jf. Edward L. Cleary, «New Priority for Churches and Missions: Combating Corruption,» *International Bulletin of Missionary Research* 31.4 (2007): 182–86; se også fokuset på korrupsjon i Det Norske Misjonsselskap, «En levende kirke over hele jorden,» I, 2, 3, 7.
26. Se bl.a. de ulike bidragene i Jan-Olav Henriksen, red., *Makt, eiendom, rettferdighet: Bibelske moraltradisjoner i møte med vår tid* (Oslo: Gyldendal akademisk, 2000).
27. Se bl.a. Bruce J. Malina, *The New Testament World: Insights from Cultural Anthropology* (London: SCM, 1983), 51–93.
28. Sigurd Grindheim, «Self-Reliance or Mutual Dependence? A Vision for the Worldwide Church,» *EMQ* 47.2 (2011): 170–75 problematiserer hele idealet om at nye kirker nødvendigvis må være selvunderholdende ut ifra 2 Kor 8–9; 1 Kor 16,1–4; Rom 15,25–28 og Gal 2,1–10. Paulus argumenterer der for gjensidig avhengighet mellom kirker, både åndelig og økonomisk.
29. Se Pocock, van Rheenen og McConnell, *The Changing Face of World Missions*, 287–89, med videre referanse til Edward C. Stewart og Milton Bennett, *American Cultural Patterns: A Cross-Cultural Perspective*, Rev. ed. (Yarmouth Me. USA: Intercultural Press, 1991).
30. Bosch, *Transforming Mission*, 389–93.
31. Til en analyse av Lukian fra Samosata Om Peregrinos' bortgang som et spel til den første kirkes diakonale praksis, se Sandnes, *A New Family*, 171–75.
32. Gary B. Ferngren, *Medicine and Health Care in Early Christianity* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2009)
33. Se Rodney Stark, *The Rise of Christianity: A Sociologist Reconsiders History* (Princeton, NJ, Chichester: Princeton University Press, 1996).
34. Selv innen bistandstenkning er denne faren blitt tematisert, se bl.a. de ulike bidragene i Aram Ziai, red., *Exploring Post-Development: Theory and Practice, Problems and Perspectives* (London: Routledge, 2007).
35. Eggen, «Virker bistand?» 220.
36. Robert D. Woodberry, «The Missionary Roots of Liberal Democracy,» *American Political Science Review* 106.2 (2012): 244–74.
37. Til myndiggjøring som en sentral hensikt med diakonien, se Nordstokke, *Diakoni i kontekst*, 45–46.

38. Arne Tolo, *Sidama and Ethiopian: The Emergence of the Mekane Yesus Church in Sidama*, *Studia missionalia uppsaliensia* 69 (Uppsala: Uppsala Universitet, 1998) viser både samfunnsbetydningen av NLMs store skole- og helsearbeid i Sidamo, Etiopia, og innvirkning dette hadde på Mekane Yesus kirkenes eksplorative vekst.
39. Venn, «Self-Supporting, Self-Governing and Self-Extending» og Mjølhus, «Den trojanske hest.»
40. Fargher, *The Origins*, er en hovedkilde til SIMs historie i Etiopia. Fargher, *The Origins*, 276ff viser til at det alltid har vært delte meninger innen SIM om hvor konsekvent en skulle fremme «tre-selvprinsippet». Ifølge Fargher, *The Origins*, 52, 104 vektla ikke SIM i vest Afrika «tre-selvprinsippet» i begynnelsen av et misjonsarbeid, mens tenkningen var helt motsatt i SIM-Etiopia på 1940-tallet. Rønne, «The Scramble» gir en kortfattet dansk redegjørelse av SIMs historie og misjonsstrategi på 1940- og 1950-tallet.
41. Se Rønne, «The Scramble.» 31.
42. Et nyere eksempel er hvordan den lille kirken blant Mahouene i Elfenbenskysten syknet hen da NLM, etter 18 års misjonsarbeid (1984-2002), måtte forlate området grunnet politisk uro i 2002.
43. Rønne, «The Scramble.» 42-43.
44. Brev skrevet av SIMs General director Playfair i 1952, gjengitt hos Rønne, «The Scramble.» 43. Den samme Playfair viser derimot til at relasjonen mellom SIM og den nasjonale kirken i Nigeria var meget positiv. I Nigeria arbeidet SIM mye mer integrert i kirken og støttet den økonomisk. Rønne har i en senere samtale (12. jan 2018 i Addis Abeba) gjort meg oppmerksom på at sitatet av Playfair opprinnelig er skrevet i en kontekst hvor Playfair beklager seg over at SIM ikke har den samme innflytelse på kirken i Etiopia som i Nigeria, og ikke først og fremst beklager seg over at selve relasjonen mellom misjon og kirke er så dårlig i Etiopia. Mitt poeng er at sitatet like fullt sier noe viktig om relasjonen kirke-misjon på bakgrunn av SIMs misjonsstrategi i Etiopia.
45. Rønne, «The Scramble.» 42.
46. Slik Pocock, van Rheenen og McConnell, *The Changing Face of World Missions*, 294, som sier videre: "Good partners cease to support stagnant, non-growing works that through the guise of partnership have become dependent on outside support for the needs of the local church."
47. Rønne, «The Scramble.» 42.
48. Se Rønne, «The Scramble.» 37 og 42. Dette historiske eksemplet illustrerer godt missiologen Ralph Winters (1924-2009) distinksjon mellom kirkestrukturer («modalities») som økonomisk lett prioriterer kjernevirksomheten innenfor kirken selv, mens misjonsorganisasjoner og para-church-organisasjoner som regel er mest effektive i misjonsarbeidet, se Ralph Winter, «The Two Structures of God's Redemptive Mission», *Missiology* 1 (1974): 121-39.
49. Normisjon, «Elsket og sendt: Normisjon mot 2025.» Il vil, for eksempel, ut fra en tenkning om «partnerskap» i misjon, både sende egne misjonærer og på ulikt vis støtte partnerkirker og -organisasjoner i deres misjonsarbeid.
50. Se særlig Cathy Ross, «The Theology of Partnership», *International Bulletin of Missionary Research* 34.3 (2010): 145-48 og Grindheim, «Self-Reliance or Mutual Dependence?»
51. Se den krasse kritikken i Jonathan S. Barnes, «Whither Partnership? Reflections on the History of Mutuality in Mission», *Review & Expositor* 113.1 (2016): 32-45.
52. Contra Barnes, «Whither Partnership?»
53. Dette kommer for eksempel veldig tydelig fram i tittelen til strategidokumentene til Norsk Luthersk Misjonssamband, «Der hvor Kristi navn ikke er nevnt» og til Det Norske Misjonsselskap, «En levende kirke over hele jorden.»
54. Se Norsk Luthersk Misjonssamband, «Der hvor Kristi navn ikke er nevnt.» 8; Det Norske Misjonsselskap, «En levende kirke over hele jorden.» 2, 8, og Normisjon, «Elsket og sendt: Normisjon mot 2025.» 12.
55. Se særlig Winter, «The Two Structures of God.»
56. Det synes å være en tendens til en slik tenkning i Norsk Luthersk Misjonssamband, «Der hvor Kristi navn ikke er nevnt.» 7-8, når NLM taler om fire faser i misjonsarbeid: (1) oppstart, (2) samvirke, (3) utfasing, og endelig (4) partnere, hvor «partnere» er noe en synes å bli etter at en misjonskirke har blitt «selvstendig», forstått som selvunderholdende, selvstyrende og selvutbredende.
57. Se Shenk, «The Origins and Evolution of the Three-Selfs.» 28-31, jf. Venn, «Self-Supporting, Self-Governing and Self-Extending.»
58. Se bl.a. Pocock, van Rheenen og McConnell, *The Changing Face of World Missions*, 131-60.
59. Se den talende tittelen til kap. 10 «The Changing Uses of Money: From Self-Support to International Partnership» i Pocock, van Rheenen og McConnell, *The Changing Face of World Missions*, 279-98. Her er det Norges største misjonsorganisasjon som har mest å justere og oppdatere i sitt strategidokument, Norsk Luthersk Misjonssamband, «Der hvor Kristi navn ikke er nevnt.» I en rekke nyere intervjuer og innlegg har derimot NLMs ledelse stadig sterkere vektlagt målet om gå sammen med sine partnerkirker i misjon. (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1970), Blystad, *Precarious Procreation*, 165-166.

